

JÄMLIKT DELTAGANDE

om ensamkommande och nyanlända tjejers väg
in i föreningsliv genom separatism

EQUAL PARTICIPATION
ABOUT UNACCOMPANIED AND NEWLY ARRIVED GIRLS
WAY INTO COLLECTIVE ACTIVITIES THROUGH
SEPARATISM

BEATRICE RUNDSTRÖM

JÄMLIKT DELTAGANDE

om ensamkommande och nyanlända tjejers väg in i föreningsliv genom separatism

EQUAL PARTICIPATION

ABOUT UNACCOMPANIED AND NEWLY ARRIVED GIRLS WAY INTO COLLECTIVE ACTIVITIES THROUGH SEPARATISM

BEATRICE RUNDSTRÖM

Rundström, B. Separatism i föreningsliv. Ett fördjupningsarbete om ensamkommande och nyanlända tjejers väg in i föreningsliv. *Examensarbete i socialt arbete 15 högskolepoäng*. Malmö universitet: Fakulteten för hälsa och samhälle, Institutionen för socialt arbete, 2018.

This study examines unaccompanied and newly arrived refugee girls' possibilities to join collective activities. A lot of organizations in Sweden struggle to include unaccompanied and newly arrived refugee girls in activities such as sports and culture. Some of the causes to this problem derive from excluding mechanisms within the organizations, but also from the girls' families or relatives who have certain rules regarding participation in activities. To increase the number of female participants, a number of organizations working with the target group are now developing projects using separatism as a method for inclusion. Separatism increases participation amongst girls, but it can be used as an alibi to compensate for inequalities within organizations. In order to receive good results from separatist work, the ideas from which separatism has evolved, such as feminism and equality, must be implemented throughout the entire work of the organizations using separatism as a method.

Key words: collective activities, feminism, unaccompanied and newly arrived girls, separatism

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Syfte	6
1.2 Frågeställningar	6
2. Begreppsdefinitioner	6
3. Bakgrund om föreningen	7
4. Metod	7
4.1 Urval.....	7
4.2 Insamling av tidigare kunskap och forskning	8
4.3 Insamling av empiri	8
4.4 Bearbetning av empiri.....	9
4.5 Etiska överväganden	9
5. Tidigare forskning.....	10
5.2 Ungas fritid och organisering.....	10
5.3 Sociala sammanhang.....	10
5.4 Separatism i föreningsliv	11
5.5 Separatism som aktivism	12
6. Teori.....	13
6.1 Feministisk teori.....	13
6.2 Feministisk separatism.....	14
6.3 Habitus och fält	15
7. Resultat.....	16
7.1 Verksamheten och deltagare	16
7.2 Bakomliggande orsaker	16
7.3 Varför separatism?	18
7.4 Positiva konsekvenser av separatism	19
7.5 Separatismens långsiktiga mål	20
7.6 Kritik av separatism	22
7.7 Separatism för vem?.....	23
8. Analys och resultatdiskussion.....	24
8.1 Habitus och fält	24
8.2 Kapital.....	25
8.3 Det patriarkala fältet.....	25
8.4 Det separatistiska rummet	26
8.5 Jämlikt deltagande eller könsuppdelning	27
8.6 Binär könsuppdelning	27
9. Metoddiskussion	28

10. Slutsats	28
10. Avslutande reflektion.....	29
11. Referenser	31
12. Bilaga 1: INTERVJUGUIDE	32

1. INLEDNING

“Samhället har glömt bort de ensamkommande tjejerna”. Så lyder rubriken till en artikel publicerad i Göteborgs-Posten den 25:e juli 2017 (Svensson, 2017). Fyra unga aktivister med egna erfarenheter av flykt talar där om vikten av att synliggöra unga ensamkommande och nyanlända tjejer i Sverige. Artikeln är en av många i en växande diskussion om hur ensamkommande och nyanlända tjejer tycks ha kommit att hamna i skymundan i debatten kring nyanlända unga, där ensamkommande killar som grupp har fått stå i fokus. Under de senaste tre åren har antalet personer som söker asyl i Sverige ökat drastiskt (Migrationsverket, 2018a). Många asylsökande är ungdomar som flyr ensamma eller med sin familj, och stora satsningar inom både kommunala och ideella verksamheter har lagts på projekt och insatser gällande inkludering och etablering i det svenska samhället för unga nyanlända. Men i flera av dessa projekt har det framkommit svårigheter med att nå ut till och få med sig ensamkommande och nyanlända tjejer. Ideella organisationer och föreningar som bland annat Ensamkommandes Förbund och Ensamkommandes Röster uttrycker att nyanlända killar som grupp syns och hörs mer i samhället, men att nyanlända tjejer är svårare att nå (Svensson, 2017). Att bli del av ett nytt samhälle kan innebära många olika saker som att lära sig ett nytt språk, komma in i skolsystemet eller på arbetsmarknaden och att skapa nya vänskaper och nätverk. Ett sätt att finna sammanhang och gemenskap kan vara genom föreningsliv, där unga nyanlända kan möta andra nyanlända med liknande erfarenheter, men också etablerade svenskar. För att skapa mötesplatser satsar organisationer och föreningar på projekt och socialt arbete med olika fritidsaktiviteter som sport, kultur och läxhjälp, men även i dessa projekt uteblir de kvinnliga deltagarna.

På grund av detta ser man ett behov av att driva projekt och verksamheter som riktar sig särskilt till tjejer. Ensamkommandes Förbund, Röda Korset och Kvinna till Kvinna är några organisationer och föreningar som bedriver socialt arbete och nu satsar på att få med sig fler nyanlända tjejer (Ensamkommandes Förbund, 2018, Röda Korset, 2016, Kvinna till Kvinna, 2017). En metod som organisationerna och föreningarna använder sig av för att öka deltagande är att skapa separatistiska rum för enbart tjejer. Genom att hålla i separatistiska aktiviteter och verksamheter hoppas man kunna få med sig tjejer som av olika anledningar inte deltar i föreningsliv. Separatism har länge använts som strategi inom bland annat feministiska och antirasistiska rörelser för att organisera grupper som är marginaliserade eller utsatta för förtryck. En grundtanke inom separatistiska rörelser är att det stängda rummet ska fungera som en trygg fristad för gruppens medlemmar. Men separatistiska rörelser har även kritiserats för att vara just stängda, och att separatismen kan leda till exkludering och att bibehålla uppdelning av grupper som redan separeras i samhället på grund av rådande normer och strukturer.

Idag saknas utbredd forskning om unga nyanlända tjejers möjligheter att delta i föreningsliv. Kartläggningar av ungdomars fritid visar att utlandsfödda tjejer är en grupp som står långt bort från att ha en aktiv fritid, men det saknas bredare kunskap om de bakomliggande orsakerna. Separatistiska rum används som metod för att öka deltagande, men metoden väcker även frågor om huruvida separatism långsiktigt kan bidra till jämlikt deltagande inom föreningsliv, eller om det bidrar till fortsatt uppdelning av kön.

1.1 Syfte

Detta fördjupningsarbete har för avsikt att, utifrån semistrukturerade intervjuer, undersöka unga nyanlända tjejers möjligheter att delta i föreningsliv och om separatism kan bidra till ökat deltagande eller inte. Intervjuerna riktar sig mot anställda i en förening som arbetar separatistiskt med unga nyanlända och ensamkommande tjejer och syftar till att undersöka deras upplevelser och erfarenheter.

1.2 Frågeställningar

- Vad finns det för bakomliggande orsaker till att ensamkommande och nyanlända unga tjejer inte deltar i föreningsliv?
- Kan separatism bidra till ökat deltagande för gruppen?
- Vad är det långsiktiga målet med att arbeta separatistiskt?
- Skapar separatism möjligheter till deltagande för tjejer även i icke-separatistiska sammanhang, eller bibehåller kvinnoseparatism uppdelning av kön?

2. BEGREPPSDEFINITIONER

Ensamkommande: Förkortning av ensamkommande barn, alltså en person under arton år som befinner sig eller har befunnit sig på flykt utan föräldrar eller andra släktingar (Migrationsverket, 2018b). Även personer som hunnit fylla arton eller blivit uppskrivna i ålder vid ankomsten till Sverige inkluderas i detta arbete under begreppet, men av den anledningen skrivs endast ensamkommande ut, istället för ensamkommande barn.

Nyanländ: I fördjupningsarbetet används en bredare definition av begreppet nyanländ som en person som nyligen anlänt till Sverige och sökt eller fått asyl.

Separatism: Den sociologiska definitionen av separatism hänvisar till idén att etniska, kulturella, religiösa och politiska skillnader, som skapats av en historia av förtryck, exkludering, förföljelse och diskriminering, rättfärdigar grupperns politiska/lagliga avståndstagande från andra grupper. Generellt så är det slutgiltiga målet med avståndstagandet att återta kontrollen över ett speciellt område (teoretiskt eller bokstavligt) (Rutledge, 2007).

Feministisk separatism: Kvinnors självvalda avståndstagande från män, manliga sammanhang och patriarkalt förtryck (Frye, 1983).

Tjejer och killar: I fördjupningsarbetet används begreppen tjejer och killar utifrån förståelsen att kön är en social konstruktion och att endast individen själv har rätt att bestämma vilket kön den tillhör. Begreppet tjej innefattar därmed alla som själva definierar sig som tjej, och vise versa.

Cis-person: En person vars biologiska, juridiska och sociala och upplevda kön stämmer överens (RFSL, 2015).

Transperson: Ett paraplybegrepp för personer som bryter mot samhällets normer för kön och könsidentitet. Kan vara en person vars könsidentitet eller könsuttryck

inte stämmer överens med det juridiska kön den tilldelats vid födseln (RFSL, 2015).

Icke-binär: En person som identifierar sig som mellan eller bortom kvinna–man-uppdelningen av kön (RFSL, 2015).

3. BAKGRUND OM FÖRENINGEN

Föreningen som fördjupningsarbetet studerar är partipolitiskt och religiöst obunden och består och drivs av självorganiserade ensamkommande och nyanlända ungdomar från olika länder. Till en början riktade sig föreningen främst mot ensamkommande, men idag involverar verksamheten även nyanlända och andra. Ett av föreningens huvudsakliga syften är att göra ensamkommande och nyanländas röster hörda och arbeta för att unga asylsökande får ett värdigt bemötande i asylprocessen samt får sina rättigheter respekterade i samhället som helhet. Ett viktigt fokus inom föreningen är att belysa att ensamkommande och nyanlända både kan och vill representera sig själva. Föreningen ägnar sig åt politiskt påverkansarbete och praktiskt socialt arbete, och vill även fungera som ett socialt nätverk där ensamkommande och nyanlända unga kan stötta och stärka varandra. Föreningens sociala arbete innefattar bland annat en öppen verksamhet som är öppen mellan måndag till fredag. I verksamheten finns aktiviteter som läxhjälp, gitarr, språkträning och juridisk rådgivning, men många deltagare kommer till verksamheten bara för att umgås, fika eller spela TV-spel, biljard eller sitta vid datorerna. Utöver det som erbjuds i den öppna verksamheten driver även volontärer aktiviteter utanför den fysiska mötesplatsen som simning, fotboll och taekwondo.

Föreningen har även en separatistisk grupp för enbart tjejer. Där är alla som själva definierar sig som tjej välkomna att delta. Den separatistiska gruppen utgörs i huvudsak av en chattgrupp på Facebook där tjejerna tillsammans med personal och volontärer planerar och organiserar aktiviteter.

4. METOD

Detta fördjupningsarbete har en kvalitativ metodologisk ansats och bygger på intervjuer med anställda som arbetar separatistiskt med ensamkommande och nyanlända tjejer. Eftersom syftet med arbetet är att undersöka personalen i föreningens egna upplevelser och erfarenheter, snarare än att mäta data, så är en kvalitativ ansats att föredra framför kvantitativ (Bryman, 2011). Metoden för att samla in empiriskt material är semistrukturerade intervjuer, vilket innebär att intervjuerna utgår från ett antal olika relevanta teman för ämnet inom en intervjuguide, men med möjlighet att låta informanternas svar styra riktningen.

4.1 Urval

Populationen för detta fördjupningsarbete är personer som arbetar med separatistisk verksamhet för ensamkommande och nyanlända tjejer. Urvalet är en grupp anställda i en specifikt utvald förening. Föreningen valdes framför allt eftersom den är utformad av och för ensamkommande själva. Många organisationer och projekt riktar sig till ensamkommande och nyanlända, men det

finns få föreningar där målgruppen själv är representerad i styrelse och personalgrupp. Föreningen bedriver även separatistisk verksamhet med ett högt antal deltagare, och har arbetat separatistiskt på olika sätt under flera år. Informanterna har intervjuats i egenskap av att vara anställda i föreningen men det har även beaktats att några av informanterna har egna erfarenheter av flykt eller att vara ensamkommande (mer om detta går att läsa under Etiska överväganden). Ett målinriktat urval av informanter har gjorts i syfte att få en blandad grupp i fråga om ålder, kön, etnicitet och bakgrund (Bryman, 2011). Detta för att försöka lyfta olika perspektiv och erfarenheter i arbetet med unga nyanlända tjejer. Samtliga informanter är på olika sätt involverade i arbetet med den separatistiska verksamheten, även om inte alla deltar i de separatistiska aktiviteterna.

4.2 Insamling av tidigare kunskap och forskning

Arbetets tidigare forskningsunderlag har samlats in genom sökningar i Malmö Universitets samt Malmö bibliotekens databaser. Sökningarna har gjorts med nyckelord relevanta för ämnet, så som *ensamkommande och nyanlända tjejer*, *separatism*, *feminism*, *ungas fritid* och så vidare. Även synonymer och alternativa termer har använts vid sökningarna, som till exempel kvinnor på flykt, kvinnoseparatism och föreningsliv (Bryman, 2011). Vidare har även sökningar gjorts i Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors arkiv för att hitta information om unga nyanlända och ensamkommande tjejers fritidsvanor, samt ungdomars fritidsvanor i allmänhet.

Den tidigare forskningen har valts i syfte att skapa en överblick och bakgrundsförståelse för hur den nuvarande situationen i föreningslivet ser ut för ensamkommande och nyanlända tjejer, varför föreningsliv kan vara viktig del i nyanlända och ensamkommandes liv, hur separatism tidigare har används i föreningsliv samt varför separatism används som aktivism. Vid insamlingen av tidigare forskning fanns vissa svårigheter att hitta studier som specifikt studerat ensamkommande och nyanlända tjejer. Studierna i forskningsunderlaget använder snarare begrepp som utlandsfödda tjejer, eller bara ensamkommande som kategori, men anses ändå kunna säga något om fördjupningsarbetets målgrupp population.

4.3 Insamling av empiri

Studiens empiri består av totalt fyra olika intervjuer av fyra informanter. Den semistrukturerade intervjumetoden har valts för att bevara flexibilitet i intervjun och skapa frihet för informanterna att själva utforma sina svar, samt för att ge möjligheten att ställa följdfrågor och följa upp teman som uppstår under intervjuernas gång (Bryman, 2011). Under intervjun har en intervjuguide (se bilaga 1) använts för att fungera som en minneslista över vilka frågeställningar som ska täckas eller beröras under den semistrukturerade intervjun (Bryman, 2011). Frågorna har inte nödvändigtvis ställts ordagrant eller i den ordning som intervjuguiden har utformats, utan samtalet och informanternas svar har fått styra intervjuernas riktning. Intervjuguiden har utformats med hjälp av Alan Brymans bok *Samhällsvetenskapliga metoder* (2011) och utgått från följande fyra teman; verksamheten och deltagare, bakomliggande orsaker, den separatistiska gruppen samt separatismens syfte och mål.

Inför intervjuerna har informanterna informerats om arbetets syfte och disposition. Samtliga informanter, samt föreningens två verksamhetschefer, har lämnat samtycke till deltagande i studien. Informanterna har även godkänt att

intervjuerna spelas in och transkriberas, för att sedan raderas när transkriberingen är slutförd. Informanterna har själva valt platsen för intervjuerna i syfte att skapa en atmosfär som underlättar samtalet (Aspers, 2011)

4.4 Bearbetning av empiri

Intervjuerna har spelats in och sedan transkriberats kontinuerligt under arbetet med studien. Detta för att transkribering är tidskrävande men också för att det skapar en medvetenhet om vilka teman som är av särskilt intresse för kommande intervjuer (Bryman, 2011). Det transkriberade materialet har därefter kodats och tematiserats utifrån tematisk analys. Varje tema som utmärkts innehåller subteman vilka utgörs av en eller flera koder som berör det kategoriserade temat (Bryman, 2011) Det empiriska materialet har tematiserats efter sju övergripande teman som presenteras i resultatet; verksamheten och deltagare, bakomliggande orsaker, varför separatism? positiva konsekvenser av separatism, separatismens långsiktiga mål, kritik av separatism samt separatism för vem?

Bearbetningen av det empiriska materialet har utgått från en abduktiv ansats. Abduktionen utgår, enligt Alvesson och Sköldberg (2017) från empiriska fakta liksom induktionen, men avvisar inte teoretiska föreställningar och ligger på så vis närmare deduktionen. Analys av empirin kan till exempel kombineras med, eller föregripas av, studier av tidigare teori. Det empiriska materialet har alltså, utifrån en abduktiv ansats, kodats och tematiserats växelvis utifrån de empiriska fakta som resultatet visat, men också utifrån de förvalda teorier som ligger till grund för analysen. Teorierna har inte applicerats för att komma fram till generaliserbara sanningar, utan snarare som inspirationskälla för upptäckt av mönster som ger förståelse (Alvesson & Sköldberg, 2017).

4.5 Etiska överväganden

På grund av etiska överväganden har inga intervjuer gjorts med deltagarna i den separatistiska verksamheten, även om sådana intervjuer hade kunnat innebära förstahandskällor på frågor om möjligheter och begränsningar kring deltagande i föreningsliv. Detta eftersom många av deltagarna nyligen har sökt asyl i Sverige, antingen som ensamkommande eller med familj, och därmed kan anses befinna sig i en utsatt position i samhället (Vetenskapsrådet, 2017). Av mina informanter har några egna erfarenheter av flykt och att vara nyanländ i Sverige. Samtliga informanter har dock intervjuats i egenskap av att vara anställda i föreningen. Intervjuerna har utgått från deras erfarenheter av att jobba med ensamkommande och nyanlända unga tjejer, och inte utifrån deras egna erfarenheter av att vara nyanländ eller ensamkommande.

I enlighet med Vetenskapsrådets riktlinjer gällande skydd av integritet har föreningens namn fått förbli okänt. Detta för att inga direkta kopplingar ska kunna göras mellan föreningens arbete och detta fördjupningsarbete. Det är möjligt att föreningen kan identifieras utifrån informationen i detta arbete då föreningens verksamhet beskrivs ingående. Denna information har valts att ta med för att skapa en förståelse för föreningens arbete, vilket anses relevant för resultatet och analysen. Även frågorna som lyfts i arbetet är frågor som föreningen öppet arbetar med utåt, både mot deltagare och bidragsgivare, vilket kan innebära en risk att föreningen kan identifieras. För att minimera risken att enskilda individer oavsiktligt identifieras har informantens svar anonymiserats och aidentifierats så att det inte ska vara möjligt att avläsa vilka anställda som har intervjuats, eller vem som har sagt vad. All information om kön, ursprungsland,

arbetslivserfarenhet och liknande har därför plockats bort ur svaren för att skydda informanternas personliga integritet (Vetenskapsrådet, 2017).

5. TIDIGARE FORSKNING

Idag saknas utbredd forskning om unga nyanlända tjejers möjligheter att delta i föreningsliv i Sverige. Kartläggningar av ungdomars fritid visar att utlandsfödda tjejer är en grupp som står långt bort från att ha en aktiv fritid, men i frågan om vilka orsaker som ligger bakom detta verkar det finnas ett kunskapsglapp. Därför presenterar detta kapitel mer generell forskning och kartläggning om unga ensamkommande och nyanländas fritidsvanor och delaktighet i föreningsliv, samt vilken betydelse föreningsliv har i ungas liv. Därefter presenteras tidigare studier om separatistisk organisering i Sverige och varför grupper väljer att arbeta separatistisk.

5.2 Ungas fritid och organisering

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor analyserar i rapporten FOKUS 14 (2014) ungas fritid och organisering. Fokus 14 har utförts på uppdrag av regeringen och baseras på nationella enkäter till unga i åldrarna 13-19 år. Rapporten, som publicerades år 2014, visar att fritiden har stor betydelse för unga i åldern 16–29 år, där var sjätte ungdom uppger att fritiden är det som ger livet mest mening. Men resultatet visar även tydliga skillnader i hur mycket olika ungdomsgrupper är aktiva på sin fritid. I rapporten utmärker sig nyanlända, både tjejer och killar, som en grupp som i mindre grad än andra ungdomar upplever sig ha en aktiv och uppfyllande fritid. Unga nyanlända anser i större utsträckning än andra att de har för mycket fritid och för lite att göra, och en hög andel deltar inte i idrottsföreningar eller kulturskolor trots att de vill det. Tjejer som är utrikes födda (här specificerar inte rapporten om detta gäller tjejer som är nyanlända eller vistats länge i Sverige) är mer inaktiva på sin fritid än tjejer som är inrikes födda. Till exempel är utrikes födda tjejer den grupp som i minst utsträckning är representerad inom föreningsidrotten (MUCF, 2014). Skillnaderna mellan inrikes födda och utrikesfödda tjejer har även funnits tidigare. År 2012 var andelen utlandsfödda kvinnor i åldern 16-20 med en stillasittande fritid 40 % jämfört med unga kvinnor födda i Sverige där andelen med en stillasittande fritid var 7 % (Ungdomsstyrelsen, 2013)

5.3 Sociala sammanhang

FOKUS 14 visar på stora skillnader mellan olika ungdomsgrupper, men presenterar inga resultat om bakomliggande orsaker till varför förhållandena ser ut som de gör. En studie som fokuserat mer på unga nyanländas väg in i föreningsliv och vilka svårigheter som kan finnas är rapporten *Får jag vara med?* (2013) av forskarna Live Stretmo och Charlotte Melander. Rapporten undersöker ensamkommande ungdomars erfarenheter av relationer och socialt stöd under de första åren i Sverige, samt vikten av att delta i sociala sammanhang och nätverk. Studien visar att många ensamkommande ungdomar upplever den första tiden i Sverige som ensam och svår, varför relationer till bland annat familjehem, skola och socialarbetare är viktiga faktorer i ungdomarnas liv. Men även sociala sammanhang som kommer med föreningsliv (som att vara med i ett idrottslag, en

församling eller en landsförening) beskrivs som betydelsefulla för att skapa vänskapsrelationer och gemenskap, vilket enligt studien är centralt för att motverka ohälsa i form av ensamhetskänslor och depression (Stretmo & Melander, 2013).

Rapporten visar att genom föreningsliv sker möten mellan ungdomar som nyligen anlänt i Sverige och ungdomar som vistats längre tid i landet eller är svenskfödda. Inom föreningslivet får ungdomarna tillgång till vidare sociala nätverk som kan fungera som brobyggare till andra sammanhang och till exempel skapa ingångar till arbetsmarknaden. Studien visar även att det kan ha positiv inverkan på ensamkommande ungdomars psykiska hälsa att vara i kontakt med föreningar eller organisationer där man kan träffa andra landsmän, så kallade landsorganisationer. Kontakten med landsmän kan enligt studien skapa känslor av trygghet och kontinuitet, samt ge ungdomarna möjligheter att fira traditionella högtider och helgdagar. Men vägen in i föreningsliv kan vara svår för ensamkommande som nyligen kommit till Sverige. Detta eftersom ensamkommande ofta saknar sociala nätverk och kunskap om hur föreningslivet fungerar. Studien visar att det är viktigt att vuxna personer fungerar som brobyggare för att möjliggöra för ensamkommande ungdomar att bli socialt inkluderade i sociala gemenskaper i föreningar eller i arbetslivet. Ett exempel som lyfts är att det kan vara svårt för unga ensamkommande att delta i föreningar där alla talar ett annat språk, eller där alla redan känner varandra sen tidigare. Att ha vuxna ledare som tar initiativ till att skapa relationer är därför betydelsefullt för att få ungdomarna att känna sig inkluderade (Stretmo & Melander, 2013).

Att sociala sammanhang och aktiviteter är viktiga för ensamkommande ungdomar påvisar även Peter Hopkins och Malcolm Hill (2010) i artikeln *The needs and strengths of unaccompanied asylum-seeking children and young people in Scotland*. En av artikelns poänger är att ensamkommande ungdomar till stor del har samma behov som andra ungdomar, där sociala sammanhang och fritid spelar en stor roll, men att sådana sammanhang kan vara extra viktiga för ensamkommande ungdomar. Hopkins och Hill menar att sociala aktiviteter är av stor vikt för att knyta nya vänskapsband, men också för att stärka ensamkommande ungdomars känsla av egenvärde. Ensamkommande ungdomar riskerar i högre grad än andra ungdomar att bli isolerade och ensamma, och därför behöver extra resurser läggas på att nå ut till dessa ungdomar. Ensamkommande ungdomar kan även behöva extra uppmuntran för att delta. Enligt Hopkins och Hill behöver ensamkommande ungdomar få skapa och ha ett eget liv, med fritidsaktiviteter och sociala sammanhang. De lyfter att socialarbetare som arbetar med ensamkommande ungdomar uttryckt att delaktighet i sociala aktiviteter som sport, fritidsgårdsverksamhet eller religiösa aktiviteter kan vara viktigare för ensamkommande ungdomars hälsa än att få rådgivning eller gå i terapi. Enligt dessa socialarbetare kan fokus på ungdomarnas delaktighet i nya aktiviteter och upplevelser i vissa fall vara ett mer effektivt sätt att komma över upplevda trauman, än att genomgå direkt traumabehandling (Hopkins & Hill, 2010).

5.4 Separatism i föreningsliv

Forskning som undersökt separatistiskt arbete i relation till ungas fritid är bland annat D-uppsatsen *Fritidsgårdsverksamhet, kön och jämställdhet – Om kommunala dokument, fritidsledares syn och dess uttryck i verksamheten*. Författaren Marie-Louise Bengtsson (2010) påvisar att killar och tjejer har olika

förutsättningar för att ha en aktiv fritid, och fokuserar i sin studie på hur fritidsgårdsverksamhet i Borås Stad driver frågor om kön och jämställdhet. Enligt Bengtsson är offentliga platser som fritidsgårdar och aktivitetsytor av tradition mer riktade mot killar och män. Syftet med fritidsgårdar från början var att skapa platser där så kallade stökiga unga killar kunde vistas i mer ordnade miljöer och under uppsikt av vuxna (Bengtsson, 2010). Samtliga fritidsgårdar som observerats i studien uppger att majoriteten av deltagarna är killar, och att aktiviteterna i huvudsak riktar sig mot killars intressen och önskemål. Killarna som grupp upplever sig ha en självklar plats i fritidsgårdarnas verksamheter, och tar därmed också upp mer plats, medan tjejerna inte upplever sig ha en självklar plats eller möjlighet att ta plats. I studien studeras några fritidsgårdar som av denna anledning har börjat arbeta med att få med sig fler kvinnliga deltagare. Ett sätt som används för att locka fler tjejer är att hålla vissa aktiviteter eller dagar öppna endast för tjejer och på så vis skapa separatistiska miljöer där tjejer får möjlighet att utöva aktiviteter på sina egna villkor. Men i studiens resultat framkommer det att separatistiska aktiviteter för tjejer inte alltid innebär ett mer jämlikt deltagande. Ett problem som Bengtsson tar upp är att separatistisk tjejverksamhet tenderar att kompensera för en ojämsälld könsfördelning på fritidsgårdar, och att detta blir ytterligare ett uttryck för att aktiviteter på traditionellt manligt dominerade arenor fortfarande sker på killarnas villkor. Studien visar att den typ av verksamhet som fritidsgårdarna bedrivit för enbart tjejer har saknat en analys av strukturer och maktförhållanden gällande kön och normer, och därför inte haft någon god effekt på ett övergripande och strukturellt plan. Bengtsson menar att om separatistisk tjejverksamhet också ska leda till en mer jämställd verksamhet på fritidsgårdar blir behovet av en medvetenhet om vad jämställdhet ska innebära lika viktigt inom den separatistiska verksamheten som inom den generella. Annars riskerar separatismen att användas som ett sätt att slippa genomföra grundläggande analyser av exkluderande strukturer i den generella verksamheten. Då, menar Bengtsson, kan separatism komma att befästa, snarare än att upplösa, stereotypa könsnormer (a.a.).

5.5 Separatism som aktivism

Men separatism kan även ha positiva konsekvenser och effekter för grupper. Med utgångspunkt i ett tvåårigt långt etnografiskt fältarbete med feministiska aktivistiska grupper har Mia Liinason, universitetslektor i genusvetenskap vid Göteborgs universitet, och Marta Cuesta, docent i sociologi och universitetslektor vid högskolan i Halmstad, undersökt hur feministiska rörelser och grupper organiserar sig i Sverige idag. Resultaten från fältarbetet sammanställdes och publicerades år 2016 i boken *Hoppets politik: feministisk aktivism i Sverige idag*. Genom bland annat samtal och intervjuer med organiserade feministiska grupper, deltagande observationer och textanalyser syftar fältundersökningen att undersöka vilken förändring feministiska aktivister vill åstadkomma, vilka frågor de driver och hur de utövar och stärker sin aktivism (Liinason & Cuesta, 2016).

I resultatet för fältstudien lyfts separatistisk organisering upp som en viktig funktion för aktivister inom den feministiska rörelsen. Liinasons och Cuestas forskning visar att kvinnors separata organisering används som en metod för att skapa trygghet, samhörighet och styrka. Men även inom kvinnoseparatistiska feministiska rörelser finns behov av att göra avgränsningar och arbeta separatistiskt utifrån andra kategorier än enbart kön. På grund av marginalisering av rasifierade inom en etablerad feminism idag, men också på grund av ökad rasism, homo- och transfobi i samhället, organiserar sig vissa grupper, särskilt

antirasistiska, hbtq- och transfeministiska, separatistiskt för att stärka varandra i trygga rum (Liinason & Cuesta, 2016).

Fältstudien visar att grupper som utsätts för förtryck utifrån rådande strukturer gällande normer och makt har behov av separatistiska rum där maktförhållanden kan dekonstrueras och där normen blir en annan. I ett rum där alla delar liknande erfarenheter och upplevelser kan aktivister finna en fristad, förståelse och ett tryggt rum där det blir lättare att prata. Ett exempel som lyfts är att separatistiska grupper för personer som rasifieras och utsätts för rasism uttrycker ett behov av att få ha rum där vithet inte är den rådande normen, och där man inte behöver förhålla sig till vithet. Att förhålla sig till vita personer i en diskussion om rasism och normer gällande vithet kan innebära att behöva lära upp vita personer om strukturella maktförhållanden, och/eller att möta och hantera de skuld- och skamkänslor som vita kan känna när de inser vidden av det rasistiska strukturella förtrycket. Detta upptar utrymme, tid och kraft som man i ett separatistiskt sammanhang istället kan lägga på att stötta varandra och fördjupa kunskap utifrån de erfarenheter och upplevelser man redan delar (Liinason & Cuesta, 2016).

Liinason och Cuesta belyser att separatism sällan är målet i sig, men att separatistiska rum kan lägga grund för stabilitet i utvecklandet av strategier i vidare politiskt arbete där fler frågor ska rymmas. I deras forskning framkommer att flera av grupperna som organiserar separatistiska rum samtidigt arbetar icke-separatistiskt utåt i icke-separatistiska sammanhang och aktioner för att påverka rådande maktstrukturer och verka för samhällsförändring. Den kunskap och stabilitet som byggs upp inom det separatistiska rummet utgör en viktig del i det externa arbetet, utanför den separatistiska gruppen, där det politiska arbetet måste vara mer öppet (Liinason & Cuesta, 2016).

6. TEORI

6.1 Feministisk teori

Den grundläggande teoretiska utgångspunkten för detta fördjupningsarbete är feministisk teori. Feministisk teori är ett generellt, brett system av idéer om det sociala livet och den mänskliga erfarenheten som har utvecklats ur ett kvinnocentrerat perspektiv (Ritzer, 2014). En grundläggande utgångspunkt inom feministisk teori är att den rådande maktordningen i samhället är patriarkatet, ett system där män innehar den primära makten och är överordnade kvinnor. Teorin utgår från att i alla kända samhällen och genom alla tider har förhållandet mellan könen baserats på makt, och överallt har detta en politisk karaktär. Utifrån denna förståelse kan kvinnoförtryck eller ojämställdhet inte sägas härstamma från specifika platser eller kulturer, utan patriarkatet produceras och reproduceras över hela världen men tar sig i uttryck på olika sätt på olika platser. Patriarkatets maktförhållande består i mäns dominans av kvinnor inom alla områden i samhället. Patriarkatet genomsyrar alla samhällets funktioner och system på ett sätt som gör att det uppfattas som naturligt och därmed blir osynligt. Både kvinnor och män lärs från barndomen upp i patriarkatets ideologi och idéer, vilka internaliseras och blir en del av den osynliga maktordningen. Patriarkatet tar sig i uttryck i olika former av förtryck av kvinnor som till exempel våld mot kvinnor, sexualisering och kontroll över kvinnors kroppar, ekonomisk exploatering, och begränsade möjligheter att ta plats i offentliga sammanhang (Gemzöe, 2014).

Ett uttryck för patriarkatet är att män och maskulinitet kommit att utgöra normen i samhället, och därmed uppfattas som allmängiltig och neutral. I motsats blir kvinnan "den andra", styrd av sitt kön och med säregna intressen och uttryck. Medan mannen får utgöra själva definitionen av en människa, ett subjekt, konstrueras kvinnan som en negation av mannen, och ständigt i relation till mannen, ett objekt. En vidare produkt av detta är att manlighet och det som anses manligt alltid värderas högre än kvinnlighet (Gemzöe, 2014).

Feministisk teori utmanar idéer om att män och kvinnor har förutbestämda och naturliga roller eller egenskaper kopplade till biologi. Istället används inom många feministiska teorier begreppet genus för att beskriva de socialt inlärdade beteenden och attribut som förknippas med manlighet och kvinnlighet. En av feminismens utgångspunkter är att genus är socialt konstruerat och inte har sitt ursprung i så kallade naturliga biologiska orsaker (Ritzer, 2014).

6.2 Feministisk separatism

Separatistisk organisering har länge varit en metod inom den feministiska rörelsen. Separatism som teori handlar om att återta kontrollen över sitt liv och att få vara ett handlande subjekt med egen beslutanderätt. Enligt teoretikern Marilyn Frye (1983) sker detta när kvinnor slutar vara tillgängliga för mäns kontroll och exploatering av deras arbete, omsorg och kroppar. Frye menar att separatism sällan är ett mål i sig själv, men kan användas som verktyg för att bygga gemenskap, känna styrka och trygghet, samt undvika förtryck i form av exempelvis våld (Frye, 1983). Separatism kan vara ett aktivt avståndstagande från rådande maktstrukturer och normer, där andra grupper får utgöra normen och sätta agendan.

Separatism fungerar därmed även som ett sätt att synliggöra och problematisera rådande normer och maktförhållanden. Maud Eduards (2002) menar att kvinnor i högre grad än män uppfattar sig som kön och pekats ut som grupp. Medan kvinnor uppfattas som naturgivna väsen, könsvarer med säregna intressen, får män representera det allmängiltiga och neutrala. Ett exempel som Eduards lyfter är att när kvinnor kräver närvaro i demokratiska och politiska institutioner betraktas det som ett könsintresse, medan mäns etablerade närvaro i samma institutioner anses baseras på allmängiltiga uppfattningar om medborgarskap och neutralitet. Enligt Eduards innebär kvinnors separata organisering att även män synliggörs som politisk kategori. När kvinnor på eget initiativ tar avstånd från att samarbeta med män pekats även män ut som grupp. Det gör det svårare för män att definiera sig själva utifrån allmängiltighet och individualitet. På så vis kan kvinnors kollektiva handlande benämna och utmana kopplingar mellan maskulinitet och allmängiltigt medborgarskap (Eduards, 2002).

Enligt Eduards har kvinnlig organisering alltid utsatts för hård kritik framförallt av män, men också av kvinnor. Kvinnor som väljer att organisera sig separat betraktas inte som *vanliga* kvinnor. De karaktäriseras som avvikande och kritiserats ofta för inkompetens, ensidighet och inte minst för att hata män. Att inte vilja organisera sig med män anses i samhället som odemokratiskt och fel, vilket gör att kvinnor som väljer separatistiska arbetssätt ständigt måste stå till svars för sina val. Enligt Eduards utesluts kvinnor kontinuerligt från samhället på olika sätt, men det är först när kvinnor väljer att organisera sig utan män som handlandet upplevs som odemokratiskt. (Eduards, 2002)

6.3 Habitus och fält

Bourdieu's teori om habitus och fält bygger på idén om att varje individ bär på erfarenheter, eller internaliserade strukturer som skapar ett så kallat habitus (Ritzer, 2014). Habitus är historiska praktiker som, genom tid, blivit ett naturligt förhållningssätt för individen, och fungerar som en personlig manual för individens agerande i det sociala rummet. Detta habitus kan kallas ett förkroppsligande av sociala strukturer i samhället, och skapas genom att en individ intar en viss position i det sociala rummet under en längre tid. Varje individ reproducerar och producerar sitt habitus, medvetet eller omedvetet. Begreppet habitus används för att förstå strukturella förhållningssätt och regler som utövar mer eller mindre makt för olika individer. Beroende på individens habitus fungerar dessa strukturer som mer eller mindre begränsande (a.a.).

Bourdieu benämner sociala sammanhang som det *sociala rummet*. Det sociala sociala rummet kan i sig utvecklas till ett socialt fält. En utgångspunkt i fältbegreppet är att det sociala livet bygger på symboliska och kulturella trossystem med specifika trosföreställningar, egna maktförhållanden och värderingssystem. Sådana fält kan till exempel vara vetenskapens fält, medicinens fält eller kulturens fält. Inom varje fält finns en härskande ordning (även kallad *doxa*) och en tro på den så kallade naturliga ordningen. Dessa fält fungerar som arenor där individer konkurrerar om olika positioner (Ritzer, 2014). För att få och behålla positioner på specifika fält behöver individer besitta rätt sorts kapital. Kapital, enligt Bourdieu, kan vara antingen ekonomiskt, kulturellt, socialt eller symboliskt. Ekonomiskt kapital rör materiella tillgångar och kännedom om ekonomins spelregler, kulturellt kapital kan innefatta bland annat utbildning, kultiverat språkbruk och förtrogenhet med så kallad *finkultur*, eller "god smak". Med socialt kapital avses kontakter och nätverk som vänskapsförbindelser, släktband eller liknande, och symboliskt kapital kan vara en tillgång, vilken som helst, som tillskrivs värde i sitt sammanhang. På fältet försöker individer ständigt förbättra sina positioner. Detta kan göras genom att individen erhåller mer kapital, eller skapar andra principer och regler för fältet som gynnar den egna positionen. Detta kan ske på både individuella och kollektiva plan (a.a.).

I relation till feministisk teori kan habitus och fält användas som teoretiskt verktyg för att förstå kvinnors möjligheter till deltagande i offentliga sociala rum, som till exempel föreningsliv. Bourdieu lyfter i boken *Den manliga dominansen* (1999) att kvinnor historiskt tilldelats en underordnad och missgynnande ställning i det sociala livet och analyserar detta utifrån teorin om habitus och fält. Bourdieu menar att kvinnor genom historien och av tradition har utestängts från det offentliga rummet. Och svårigheterna för kvinnor att ta plats i det offentliga rummet kvarstår även efter att platser rent formellt har öppnats för kvinnor. Som barn uppfostras män i större grad till att ta plats i offentliga rum än vad kvinnor gör, vilket enligt Bourdieu leder till att kvinnor, oavsett habitus och position på ett fält, i stort sett alltid har sämre förutsättningar än män i samma rum (Bourdieu, 1999). Bourdieu's teori om habitus och fält är mycket bred och allomfattande, men i detta fördjupningsarbete kommer endast en liten del av teorin appliceras med syfte att teoretisera kring vilka olika faktorer som kan ligga till grund för tjejers uteblivna närvaro i föreningslivet. Detta kan innebära vissa begränsningar i förståelsen av Bourdieu's begrepp.

7. RESULTAT

7.1 Verksamheten och deltagare

Föreningens huvudsakliga målgrupp är ensamkommande och nyanlända i åldrarna 15-25, men enligt informanterna är alla välkomna och man vill gärna att verksamheten ska vara en plats där det sker möten mellan personer som nyligen kommit till Sverige, och etablerade svenskar. Föreningen vill engagera personer av alla kön, men enligt informant 3 har man inte lyckats nå ut till så många tjejer som man önskar. Informant 2 uppskattar att könsfördelningen i den öppna verksamheten är ungefär 70-80 % killar och 20-30 % tjejer. Samtliga informanter uttrycker att det är en mycket ojämn könsfördelning i verksamheten och ser samband mellan vilka aktiviteter tjejerna väljer att delta i och inte. Informant 1 berättar att i de schemalagda aktiviteterna, när det är organiserat av personal eller volontärer, så deltar tjejer, om än inte i lika hög grad som killar. Men färre tjejer kommer till verksamheten bara för att umgås eller använda till exempel datorerna eller spelen som finns. Informanterna berättar också att få, eller inga tjejer deltar i fysiska aktiviteter som simning och fotboll om grupperna är blandade för alla kön.

Alla informanterna anser att det är viktigt att ensamkommande och nyanlända tjejer deltar i föreningsliv i allmänhet, och i synnerhet i sin förening. I föreningen kan tjejer (liksom killar) få ett sammanhang, känna tillhörighet, skapa sociala nätverk och nya vänskaper och få en meningsfull fritid. Föreningslivet kan även vara en väg in i andra delar av samhället. Informant 3 uttrycker det på följande sätt:

“Jag själv tycker att det bästa sättet att komma in i samhället är föreningslivet. Att om man vill komma in snabbare in i arbetsliv, in i samhället och hitta vänner och kompisar, hitta vägen in i samhället – det är föreningslivet. Så det är jätteviktigt att tjejer är med.” Informant 3

7.2 Bakomliggande orsaker

Orsakerna till varför tjejer inte deltar i föreningens verksamhet är många och komplexa. En av de första orsaker som lyfts är det faktum att det statistiskt sett kommer fler ensamkommande killar än tjejer, vilket speglas i verksamheten. Men informant 1 och 3 menar att eftersom föreningen även riktar sig till nyanlända och andra så är detta inte en godtagbar förklaring till varför andelen killar är så hög. Informant 4 påpekar också att antalet ensamkommande tjejer har ökat de senaste åren och fortsätter att öka.

Informant 3 anser att det största hindret för att få med fler tjejer länge varit föreningens stadgar. Tidigare har stadgarna sagt att för att kunna vara fullvärdig medlem, och att kunna ha rösträtt på årsmöten eller bli invald i styrelsen, måste man ha egna erfarenheter av att komma som ensamkommande ungdom. Detta har inneburit att personer som kommit till Sverige till exempel med familj, genom familjeåterförening eller på annat vis har kunnat delta i föreningens aktiviteter och verksamhet, men aldrig själva kunnat vara representerade eller påverka beslut som tas. Eftersom antalet ensamkommande tjejer är mycket mindre än killar, och det är vanligare att unga tjejer kommer tillsammans med familj eller på annat sätt, har det gjort att färre tjejer har kunnat vara fullvärdiga medlemmar i föreningen. Detta

har enligt informant 3 gjort att tjejer som kommit i kontakt med föreningen inte har velat stanna kvar.

“...ibland har vi nått ganska många tjejer som var med familj och alla möjliga, men så fort dom märker att nej, dom kan inte påverka så mycket som dom önskar till exempel dom har inte rösträtt, dom har inte möjlighet att sitta i styrelsen, att kunna representera sig, att kunna vara mer inkluderade, så det var ett hinder.”

Informant 3

Stadgarna skapade alltså ett exkluderande klimat för tjejer men på senaste årsmötet berättar informant 3 att stadgeändringar genomförts som gör det möjligt för andra personer än ensamkommande att få rösträtt och bli invalda till styrelsen. Denna ändring har gjorts för att kunna inkludera fler tjejer och andra grupper som inte har kommit som ensamkommande, men som har liknande erfarenheter av flykt och asyl. Informant 3 och informant 4 berättar att stadgeändringarna har gett direkt resultat och att flera tjejer redan har valts in till styrelsen.

En av de stora anledningarna till varför tjejer inte deltar i föreningen tror samtliga informanter är för att verksamheten just är en så pass mansdominerad plats, och detta blir en ond spiral. Eftersom det är så mycket killar i verksamheten är det många tjejer som inte vill delta, och när färre tjejer deltar så blir det ännu svårare för nya tjejer att komma in i verksamheten eftersom de är i minoritet och inte känner någon som är där. Informant 1 lyfter att i och med att det redan är så många killar i verksamheten så kan det vara svårt för tjejer att känna att de har en självklar plats, eller känna sig trygga. Intervjuerna visar att killarna tar upp mer plats, pratar högre, hörs mer och verkar uppleva att de har en mer självklar plats i föreningen än tjejerna. Informant 1, 2 och 3 upplever att detta lett till att aktiviteterna som finns i verksamheten, och som är avsedda att vara för alla, riktar sig mer mot killar och utformas efter deras behov och intressen. Detta gör det svårt att nå ut till och locka tjejer.

Informant 4 pratar om att vem som helst skulle kunna tycka att det är läskigt att komma som kvinna till en mansdominerad plats. Hen menar att i ett patriarkalt samhälle är det alltid mer eller mindre otryggt för kvinnor att vistas på mansdominerade platser, och som kvinna är man alltid rädd (eller åtminstone förberedd) för att utsättas för någon form av patriarkalt förtryck, oavsett om man är medveten om det eller inte. Att tjejer känner sig otrygga eller inte vågar ta plats i verksamheten tror informant 3 kan bero på att många har dåliga erfarenheter av killar sedan tidigare. Hen berättar att många tjejer har upplevt förtryck eller blivit utsatta för “väldigt dåliga saker av killar” tidigare. Föreningen har i sin tur inte lyckats bygga upp ett förtroende med tjejerna så att de i verksamheten kan känna sig trygga från att utsättas för liknande saker igen. Informant 3 tror även att bakgrund och uppfostran påverkat tjejers möjlighet att delta i föreningen och göra sina röster hörda. Hen berättar att många tjejer som deltar i verksamheten kommer från förhållanden där kvinnor värderas lägre än män, och att detta påverkar tjejernas möjligheter att kunna ta plats i verksamheten. Hen berättar:

“Tjejerna har haft ett helt annat liv (...) tjejerna har alltid varit hälften av en kille, alltid alltså både lagligt, i praktiska, allting. En tjej har haft max makt hälften av en, alltså två tjejer lika mycket som en kille. Och alltid hela sitt liv från mamma, pappa, i skolan, utbildning, från överallt dom har hört att du kan inte, att du är en tjej du måste vara såhär och såhär. Att dom skulle vara i princip vara hemma och

passa barnen och laga mat och inte få vara ute, inte vara en människa, att kan påverka...” Informant 3

I intervjuerna framkommer det att vissa tjejer har regler hemifrån som gör att man inte får delta i föreningens verksamhet och aktiviteter på samma sätt som killar. Informanterna berättar att det finns kvinnliga deltagare som inte får vara med på aktiviteter om killar är med. Informant 4 lyfter att tjejer generellt i hela samhället är mer kontrollerade än killar, och att detta syns även bland de nyanlända tjejer som vill delta i föreningen. Informant 3 menar att killar som kommit som ensamkommande snabbt kommer i kontakt med nya sammanhang och bekanskap genom till exempel boenden, skola och föreningar. Men tjejer som har familj eller släkt i Sverige tenderar att hållas mer hemma. Informant 1 och 3 tar också upp att det har förekommit ryktesspridningar om verksamheten och om tjejer som deltar. Ryktena har handlat delvis om att föreningen skulle vara en plats dit man kommer för att ragga, och att tjejer som är där är “inga bra tjejer” för att man umgås med killar på ett sätt som inte är okej enligt familjen, kulturen man kommer ifrån eller liknande. Detta har i sin tur lett till att föräldrar eller andra släktingar inte vill låta tjejer delta. I vissa fall har det handlat om att killar betett sig på ett visst sätt mot tjejerna i verksamheten, men att skulden ändå lagts på tjejer som varit där. Informant 1 berättar:

“(...) det finns killar här som har kanske närmat sig tjejer på ett icke-okej vis och då har tjejen fått betala för det fast det enda hon har gjort är att råka finnas i lokalen och så är det kanske någon som har stött på henne och någon annan som sett det, typ så. Den typen utav ryktesspridningar.” Informant 1

7.3 Varför separatism?

“(...) föreningen syftar ju att ensamkommandes röster ska synas och vara representerade i hela samhället. Och sen nu så har vi ju utökat det till att det också ska vara unga nyanlända. Och då är ju det vårt syfte som förening att vara representerad överallt, men då vill vi också representera alla inom den gruppen överallt. Och det är vi ju inte riktigt där just nu. Informant 4

På grund av att det finns hinder för tjejer att delta i föreningens verksamhet och aktiviteter har föreningen valt att arbeta separatistiskt som ett sätt att inkludera fler tjejer. Den främsta anledningen till varför föreningen började arbeta separatistiskt var på grund av att tjejer själva uttryckte ett behov av att få ha separatistiska aktiviteter utan killar, och detta behov finns kvar även idag. Somliga tjejer får inte vara med om det är blandade aktiviteter, och somliga känner sig inte bekväma eller trygga i blandade grupper. Att arbeta separatistiskt skapar möjligheter för tjejer att kunna delta, och få delta på sina egna premisser. Eftersom killarna tar upp mycket plats i verksamheten ser informanterna ett behov av att ge tjejer särskilt utrymme att organisera aktiviteter utifrån egna önskemål. Informant 4 menar att det finns flera anledningar till varför unga ensamkommande och nyanlända tjejer behöver organisering och sammanhang:

“(...) nyanlända tjejer har jättestort behov av verksamhet och organisering, sammanhang. Dels som nyanländ, dels som ung och sen då också som tjej så blir du väldigt lätt isolerad i samhället. Man är väldigt underlägsen, man är utsatt, en utsatt grupp. Och då behövs det ju sammanhang och att kunna påverka sitt egna liv tänker jag.”

Isolering och att bryta isolering är ett återkommande tema i informanternas svar. Flera av informanterna har erfarenheter av att möta tjejer som av olika anledningar inte får delta i aktiviteter tillsammans med killar och därmed spenderar mycket tid i hemmet och isoleras från samhället. För dessa tjejer anser informanterna att separatismen är extra viktig. Informanterna lyfter att ingen i föreningen egentligen önskar att separatism ska behövas, men att när situationen ser ut som den gör är separatism oerhört viktigt för att bryta isolering. Om det inte finns separatistiska aktiviteter för tjejerna som inte får delta i blandade aktiviteter, så finns inga aktiviteter alls menar informant 1. Även informant 2 berättar att om inte tjejer kan delta så måste de ändå ha aktiviteter, och det är därför man valt att arbeta separatistiskt.

7.4 Positiva konsekvenser av separatism

Alla informanterna anser att det finns övervägande positiva konsekvenser av att arbeta separatistiskt, och att de kan se hur det separatistiska sammanhanget påverkar deltagarna i en positiv riktning. Informant 2 menar att det som händer i det separatistiska rummet är att tjejerna vågar vara sig själva, tala fritt och ta mer plats. Samtliga informanter uttrycker att den separatistiska verksamheten fungerar som en trygg plats där tjejerna får verktyg för att kunna ta mer plats, våga göra sina röster hörda och organisera sig. Att få ha ett tryggt rum tror informanterna bidrar till att stärka tjejernas självförtroende och självkänsla.

Informant 4 pratar om vikten av att få ta en paus från patriarkatet, och det ständiga förtryck som kvinnor utsätts för i det. Hen menar att patriarkatet genomsyrar hela samhället och att patriarkala strukturer och normer fortfarande påverkar kvinnor även i separatistiska sammanhang, men belyser att det skapar helt andra förutsättningar för kvinnor att inte behöva anpassa sig och förhålla sig till män.

“(...) framförallt så är det att slippa förhålla sig till patriarkatet. Och att slippa vara rädd. Men också att kunna prata om saker utan att behöva förklara sig, eller varför man till exempel tycker att vissa saker är jobbigt för att gruppen förstår fördom har erfarenheter av det själva.” Informant 4

Att få mötas och samlas kring gemensamma erfarenheter är något som lyfts upp i intervjuerna som en positiv och viktig funktion med det separatistiska arbetet. Informant 4 pratar om att samtalet i en grupp där alla delar liknande erfarenheter och upplevelser är mer givande, än i ett rum där man behöver förklara sig eller oroa sig för att bli dömd. I det separatistiska rummet, menar hen, kan tjejerna fokusera på det de vill syssla med, istället för att lägga energi på att förhålla sig till killar. Även de andra informanterna instämmer i vikten av att kunna samlas kring gemensamma erfarenheter, och att den separatistiska gruppen ofta fungerar som stöd där tjejerna vågar dela med sig och stötta varandra i saker de upplevt eller är med om i nuläget.

Samtliga informanter upplever att det separatistiska arbetet bidrar till ökat deltagande även i de blandade aktiviteterna. Genom den separatistiska gruppen kan tjejerna lära känna andra som är aktiva i föreningen, men också lära känna personalen och den fysiska platsen. Detta gör att tjejerna har lättare att sedan också delta i de blandade aktiviteterna. Informant 4 beskriver att det är en enorm skillnad på att komma till föreningen som ensam tjej och att komma tillsammans med andra tjejer man känner. Att känna personalen och bli hemmastadd på platsen bidrar också till att fler tjejer känner att de har en självklar plats i även den

allmänna verksamheten. Att personalen och volontärerna lär känna tjejerna gör att de får mer kunskap om tjejernas intressen och behov, och hur verksamheten kan anpassas för att bli mer inkluderande. Informant 2 menar också att det självförtroende som byggs upp i den separatistiska gruppen följer med tjejerna i den allmänna verksamheten. Ju mer tjejerna jobbar med att prata i grupp och berätta om sina egna åsikter i den separatistiska gruppen, desto mer vågar de göra detsamma även när killar är med.

För de tjejer som inte får delta i blandade aktiviteter är det mindre uppenbart om separatismen kan bidra till ökat deltagande i den allmänna verksamheten. Informant 1 berättar att hen önskar att det fanns tid och resurser att arbeta mer med just den gruppen, men att det i nuläget inte är möjligt. På grund av begränsade möjligheter att arbeta med deltagares hemförhållanden eller liknande ser informant 1 att det kanske inte är möjligt att få med sig dessa tjejer i de blandade aktiviteterna. I nuläget kan föreningen istället arbeta med att ge dessa deltagare en möjlighet till sammanhang och stöd i den separatistiska gruppen. Informanterna berättar om deltagare som i den separatistiska gruppen träffat andra som har liknande erfarenheter av kontroll hemifrån och att dessa deltagare stöttar och hjälper varandra. Informant 1 menar att målet kanske inte alltid måste vara att få med alla tjejer i de blandade aktiviteterna, så länge de får ut samma sak som killarna kan få ut av föreningen - sammanhang och gemenskap, en trygg plats där man kan växa och göra sin röst hörd och en meningsfull fritid.

7.5 Separatismens långsiktiga mål

Det långsiktiga målet med att arbeta separatistiskt är för informanterna inte att ha en uppdelad verksamhet. Visionen är att ha ett samhälle, och en verksamhet, där kön inte spelar någon roll och där alla har samma förutsättningar till deltagande. Men enligt informanterna är den visionen långt ifrån hur verkligheten ser ut idag. Ingen av informanterna önskar att separatism skulle behövas, men alla ser att så länge behovet finns kommer de fortsätta arbeta separatistiskt för att kunna inkludera fler tjejer.

“vårt mål med separatism är ju inte att ha separatism och att det är så det alltid ska vara, utan det är ju också för att stötta den gruppen som har behov av det och få dom att känna sig mer delaktiga i den ordinarie verksamheten och helheten. Och det ser vi också resultat på. Att ju mer aktivt vi jobbar med att stötta och skapa verksamhet som är riktad enbart till tjejer desto mer deltar dom även i resterande verksamhet.” Informant 4

Ett tema som är återkommande i intervjuerna är att tjejer ska kunna ta mer plats. Genom att bygga upp tjejernas självförtroende och självkänsla i den separatistiska verksamheten kan tjejerna ta mer plats i den blandade verksamheten. Det beskrivs som viktigt att tjejerna vågar ta mer plats och kan göra sina röster hörda. Men informant 2 lyfter att det inte bara handlar om att ta plats, utan också om att ge plats:

“(…) det ska inte spela någon roll vilket kön du är och sådär. Att alla kommer våga ta plats, respektera varandra, och ge plats också - det är jätteviktigt, att kunna ge plats.” Informant 2

För att separatismen ska leda till positiv förändring ser alla informanterna att föreningen måste arbeta aktivt med hela verksamheten och alla deltagare om

frågor som rör kön och jämställdhet. Informant 1 anser att man måste prata med hela gruppen om jämställdhet och allas rätt till trygghet och gemenskap oavsett kön eller ursprung. Hen menar att killarna i verksamheten också måste vara med och bidra för att göra den till en tryggare plats för tjejer. Informant 3 anser att föreningen kan anordna speciella utbildningar i syfte att öka kunskap om jämställdhet. Det handlar inte bara om att tjejerna ska arbeta med dessa frågor och på så vis bära ansvaret för att förändra situationen, utan alla deltagare, volontärer och personal måste kontinuerligt jobba för inkludering.

Informant 4 menar att det kan finnas anledningar till varför grupper vill driva sina egna frågor och föra sin egen talan, men att separatism inte får användas för att utsatta grupper ska "lösa sina egna problem" medan resten av samhället lutar sig tillbaka och inte gör något. Hen upplever att många tror att problemen kan lösas genom att ha en temadag på jämställdhet, eller att bara låta kvinnor vara ifred, men att sådana enkla åtgärder inte är några riktiga lösningar.

Enligt informant 4 är det farligt att låta frågor om feminism och jämställdhet bli något som bara kvinnor pratar om, och att en separatistisk kvinnogrupp aldrig får bli ett alibi som kompenserar för ojämlika förhållanden. Hen lyfter som exempel upp partier som har kvinnogrupper som särskilt ska driva frågor om jämställdhet eller så kallade kvinnofrågor. Det farliga i detta är, enligt informant 4, att medan kvinnogrupper har uttalat separatistiska möten om så kallade kvinnofrågor så sitter även männen och har separatistiska möten om så kallade allmänna frågor, utan någon insyn. Separatism måste, enligt informant 4, ha ett syfte. Uppdelning av olika grupper får inte bara ske för uppdelnings skull, utan det bör vara av en genomtänkt anledning:

"jag tänker att separatism dels ska vara någonting som man har ett syfte med varför man gör det, att man gör det aktivt. Men också att det är till för en grupp eller syfte som tjänar, eller som är marginaliserade. (...) syftet ska vara att man ska sparka uppåt, inte nedåt." Informant 4

Informant 4 belyser att det är skillnad på separatism och elitism. Hen menar att "sparka uppåt" handlar om att försöka få till en förändring till fördel för grupper som är förtryckta, och att organiseringen kommer från en underordnad position. Detta till skillnad från rum som enbart är till för privilegierade grupper och exkluderar och stänger ute andra. Enligt informant 4 finns det separatistiska grupper och sammanhang i hela samhället, men de flesta av dessa är inte uttalat separatistiska. Till exempel menar hen att bolagsstyrelser, ledningsgrupper och andra högt uppsatta positioner nästan enbart består av vita män - men att detta inte räknas som separatism, trots att andra grupper aktivt utesluts från dessa sammanhang. Informant 4 diskuterar huruvida separatism kan upplevas som ett hot mot jämställdhet eller inte, men menar att det är den outtalade, osynliga separatismen som är farlig eftersom den bibehåller den rådande maktordningen. Att marginaliserade grupper organiserar sig upplever hen bara är något positivt, eftersom syftet där är att förändra ett förtryckande system.

Enligt informant 4 finns det lika mycket patriarkala strukturer i föreningen som i resten av samhället, men hen anser också att upphöjandet av maskulinitet och macho-kultur har en särskild funktion bland föreningens deltagare. Detta på grund av att många deltagare i föreningen lever under svåra förhållanden som ensamkommande eller nyanlända:

“(…) jag kan tycka att det är supermacho-stämning, att man ska vara sådär stark och tuff, men jag tänker att det också handlar om att många inte lever just nu, dom överlever, och har behövt klara sig själva så himla länge. Är totalt utkastade från systemet i Sverige, jävligt utsatta och därför behöver vara jävligt tuffa och macho för att palla.” Informant 4

Samtidigt som maskulinitet är viktigt bland deltagarna ser informant 4 också att det finns möjlighet att visa sårbarhet i föreningen på ett sätt som inte vanligtvis värderas högt inom macho-kultur. Dessutom upplever hen att det finns en stor vilja att utmana normer inom föreningen. Detta anser hen är tecken på att det finns öppningar för förändring i gruppen.

7.6 Kritik av separatism

Informanternas erfarenheter av separatistiskt arbete är övervägande positiva, men det framkommer även att separatism kan ha negativa effekter om det inte görs av rätt anledning. Informant 1 menar att separatism inte ska befästa traditionella könsroller. Detta kan till exempel ske genom att bara göra könsstereotypa aktiviteter i de olika grupperna. Enligt informanterna är det viss skillnad på de aktiviteter som tjejgruppen gör och de blandade aktiviteterna. Vissa aktiviteter som tjejerna gör uppfattas som mer könsstereotypa, som till exempel att det organiseras sminkkurs och dans. Informant 1 anser också att separatistiskt arbete kan få negativa konsekvenser om det läggs stort fokus på att tjejer och killar alltid har olika behov utifrån sitt kön. Hen berättar att många deltagare redan har med sig sedan tidigare att killar och tjejer ska vara uppdelade, och framhäver att separatismen inte bör förstärka bilden av att tjejer *behöver* vara för sig själva och helst inte *ska* beblanda sig med killar. Informant 2 berättar att separatismen kan göra att tjejer vänjer sig vid att vara i slutna grupper utan killar. Detta bidrar till att somliga tjejer känner att de bara kan prata när de är i separatistiska sammanhang, vilket snarare kan göra det svårare för dem att vistas i blandade sammanhang. Andra tjejer blir så pass bekväma i tjejgruppen, att de föredrar att bara vistas och prata i den separatistiska gruppen. Informant 2 upplever att dessa tjejer kan och vågar ta plats i den blandade gruppen, men inte “pushar” sig själva. Detta är enligt hen en negativ konsekvens av separatistiskt arbete.

En poäng som lyfts av informant 3 är att separatism kan bidra till ökade fördomar mellan grupper. Hen tycker att det är viktigt att separatistiska grupper har ledare som kan guida deltagarna i det separatistiska arbetet. Annars tror informant 3 att separatistiska rum kan bli en plats där fördomar växer. Hen berättar att det funnits deltagare som uttryckt manshat, alltså hat mot män i allmänhet, och menar att sådant kan leda till att fler riktar sin ilska mot män och spär på fördomar om att killar är dåliga.

Det separatistiska arbetet har fått både positiva och negativa reaktioner från deltagare och utomstående aktörer. Vissa manliga deltagare tycker att det är orättvist att särskilda resurser läggs på tjejgruppen, och att tjejerna särbehandlas. Andra undrar varför de inte får vara med. Informant 1 uttrycker att sådana reaktioner kan tyckas irrelevanta på ett övergripande plan, men att på individnivå kan hen förstå att deltagare tänker så. Särskilt om man aldrig tidigare pratat om jämställdhet och feminism, samt varför separatism behövs. Om personalen inte arbetar med att utbilda hela gruppen i dessa frågor så tror informant 1 att det kan leda till en större uppdelning mellan killarna och tjejerna i verksamheten. Enligt

informant 4 har vissa manliga deltagare uttryckt att tjejerna bara borde ta mer plats i verksamheten och vara med i de blandade grupperna, istället för att ha separatistisk verksamhet. Dock påpekar hen att få, eller inga, av de manliga deltagarna reagerar på aktiviteter som bara är för killar, som till exempel sportevenemang eller liknande. Detta, menar informant 4, är för att personer generellt bara lägger märke till när man exkluderas, inte när man naturligt inkluderas.

Även tjejer i verksamheten har reagerat på att det finns en separatistisk grupp. Till exempel väckte en separatistisk dag för tjejer på 8:e mars starka reaktioner. Reaktionerna var dock att det var viktigt att killarna deltog i de diskussioner om jämställdhet och feminism som skulle förekomma under dagen, och att dessa diskussioner behöver ske i blandade grupper - inte bara separat.

Utomstående aktörer som reagerat på att föreningen bedriver separatistisk verksamhet har bland annat varit politiker som besökt föreningen. Kritiken har då riktats mot att det finns en simgrupp för bara tjejer, och att det skulle kunna anses späda på uppdelning av kön. Informant 3 berättar också att rasistiska utspel har riktats mot den separatistiska verksamheten, där privatpersoner har anspelat på att könsuppdelning endast är något som kommer från andra kulturer och inte hör hemma i Sverige. Informant 3 exemplifierar hur reaktionerna formulerats:

“(...) att om de inte vill vara med våra killar, om dom inte vill vara med samhället så dom ska ta vägen tillbaka till (...) sina hemländer och det här är inte deras hemland.” Informant 3

7.7 Separatism för vem?

“(...) jag tänker att det är svårt att definiera separatism, är det bara kring kön eller är det kring något annat? Jag tror att den här separatismen är kring systraskap mer än vad du kanske definierar dig som.” Informant 4

Tjejgruppen är öppen för alla som definierar sig som tjej, men informant 4 berättar att hen än så länge inte träffat någon som berättat att den är transtjej. Hen tror inte att föreningen i allmänhet når ut så mycket till transpersoner eller icke-binära, men belyser att statistiskt sett kan personer som definierar sig som trans eller icke-binär finnas i föreningen. Enligt hen är det viktigt att definiera varför man har separatism och för vilka den är till för och varför. Separatismen kanske inte nödvändigtvis handlar om vilket biologiskt kön man har, utan snarare om delade erfarenheter av förtryck i ett patriarkalt samhälle eller liknande. Men här betonar informant 4 att det är fler än bara kvinnor som upplever patriarkalt förtryck, som till exempel transmän. Hen menar att separatism inte får användas för lättvindigt utan en klar definition av vilka den är till för:

“(...) jag tänker att separatism används så väldigt enkelt, att man slänger sig med det men man tänker inte på varför har vi det här verktyget, vad innebär det för oss? Jag tänker att det kan vara viktigt att definiera. Kanske inte för dom som så självklart går med i gruppen eller använder sig av den separatismen, utan för dom som det blir otydligt för. Är det här för mig eller inte?” Informant 4

Separatismen kan komma att exkludera personer som egentligen också delar liknande erfarenheter, och därför måste definitionen av vem som får vara med och

varför göras tydlig. Enligt informant 4 är detta något som föreningen bör arbeta med mer.

8. ANALYS OCH RESULTATDISKUSSION

De bakomliggande orsakerna till varför ensamkommande och nyanlända tjejer inte deltar i föreningsliv bör förstås både utifrån vilka förutsättningar unga ensamkommande och nyanlända har för att delta i föreningsliv, men också utifrån kön. Tidigare forskning visar att det kan vara svårt för ensamkommande att komma in i föreningslivet eftersom man ofta saknar sociala nätverk och kunskap om hur föreningslivet fungerar (Stretmo & Melander 2013). Men föreningen har lyckats nå ut till, och få med sig ett stort antal manliga deltagare, vilket kan tolkas som att föreningen lyckats arbeta med de svårigheter som Stretmo och Melander beskriver i sin rapport, om än bara med de manliga deltagarna. Svårigheterna ligger i att få med kvinnliga deltagare. Även föreningar som inte riktar sig specifikt till just ensamkommande och nyanlända, som fritidsgårdarna i Bengtssons (2010) studie, misslyckas med att få med sig tjejer i sina verksamheter. Detta vittnar om att kön spelar en roll i fråga om deltagande i sociala rum som föreningsliv. Följande analys och diskussion fokuserar därför framför allt på att undersöka hur kön påverkar möjligheter till deltagande.

8.1 Habitus och fält

Utifrån Bourdieus teori om habitus och fält kan föreningens öppna verksamhet tolkas som ett socialt fält där de manliga och kvinnliga deltagarna ständigt konkurrerar om att förbättra sina positioner (Ritzer, 2014). Tjejerna och killarna påverkas olika av de erfarenheter och internaliserade strukturer som utgör deras habitus i fråga om att kunna röra sig på det sociala fältet. De manliga deltagarna anser sig ha en självklar plats på fältet där de hörs mest och tar upp mest plats, medan de kvinnliga deltagarna på olika sätt hindras från att delta och ta plats. I intervjuerna framkommer det att många kvinnliga deltagare kommer från förhållanden där kvinnor värderas lägre än män. Informant 3 berättar att de sedan barndomen har fått lära sig att kvinnor endast är värda hälften av en man och att kvinnans plats är i hemmet. Enligt informant 3 följer dessa idéer med tjejerna in i verksamheten, vilket gör det svårt för dem att hävda sin plats i verksamheten och våga ta plats. De maktstrukturer som tjejerna förhåller sig till skapar alltså ett habitus vars manual för agerande i det sociala fältet utgår från en underordnad position, att inte ta plats och att inte göra sin röst hörd. Bourdieu menar att kvinnor genom historien har utestängts från det offentliga rummet och att svårigheterna för kvinnor att ta plats i det offentliga rummet kvarstår även efter att platser rent formellt har öppnats för kvinnor (Bourdieu, 1999). Många av tjejerna har erfarenheter av att offentliga rum har varit stängda för kvinnor, och även i det nya sammanhanget, där rummet är öppet för kvinnor, gör de internaliserade strukturer det svårt för dem att träda in på fältet.

Enligt feministisk teori lärs både män och kvinnor upp i patriarkatets ideologi och idéer, att män är överordnade och kvinnor underordnade (Gemöze, 2014). Likt Bourdieus teori om habitus menar även feministisk teori att dessa idéer internaliseras och förkroppsligas hos individen. Kvinnor lär sig att förhålla sig till det patriarkala förtrycket genom att till exempel ta mindre plats, undvika mansdominerade platser eller vara rädda. Utifrån en feministisk teoretisk

förståelse av habitus kan kvinnligt habitus sägas ha internaliserat underordning. Att ha en förståelse för att patriarkatet produceras och reproduceras över hela världen är en viktig feministisk utgångspunkt. Samtidigt utesluter inte detta att kvinnor utsätts för olika former av patriarkalt förtryck, och att ensamkommande och nyanlända tjejers habitus kan ha påverkats särskilt utifrån erfarenheter som rör situationen i hemlandet, flykt eller asyl.

8.2 Kapital

För att förbättra sin position på fältet kan separatism användas som ett medel för tjejerna att erhålla mer kapital. En av anledningarna till varför tjejerna inte deltar är att man inte känner någon i verksamheten. Socialt kapital i form av vänskaper och kontakter tycks därmed viktigt för att kunna träda in på fältet. Genom den separatistiska gruppen kan tjejerna lära känna andra aktiva tjejer i föreningen samt personalen och på så vis skaffa sig socialt kapital. En annan sak som enligt informanterna är nödvändig för att tjejerna ska kunna delta i den öppna verksamheten är självförtroende och förmåga att ta plats. Att ha självförtroende och att våga ta plats är något som killarna redan besitter, och kan tolkas som ett uttryck för den machokultur som beskrivs som viktig bland deltagarna. Självförtroendet och att ta plats tillskrivs värde i sitt sammanhang, och kan därmed förstås som *symboliskt kapital* (Ritzer, 2014). Genom att bygga upp tjejernas självförtroende och förmåga att ta plats växer deras symboliska kapital vilket kan förbättra deras position på fältet.

8.3 Det patriarkala fältet

I intervjuerna riktas mycket fokus mot tjejerna och hur de ska få redskap att kunna delta i de blandade aktiviteterna. Tjejerna ska förstärka sin position på fältet genom att erhålla mer kapital. Men vad som blir tydligt i resultatet är att verksamheten redan från början utgått från en manlig norm. Föreningen har utformats av och för ensamkommande, men rent statistiskt utgörs gruppen ensamkommande i majoritet av killar. Stadgarna som bestämde vilka som kunde vara fullvärdiga medlemmar fungerade som en exkluderande mekanism som stängde tjejer ute från fältet, eller åtminstone tilldelade dem en sämre position. Vad som också framkommer i intervjuerna är att de aktiviteter som är allmänna och för alla i själva verket har utformats efter killarnas intressen och behov. Samtidigt beskrivs tjejgruppens aktiviteter i viss mån som könsstereotypa. Mannen har alltså, i enlighet med feministisk teori, fått utgöra normen för det "allmänna". En vidare produkt av detta är således att det manliga sättet också uppfattas som det bättre sättet eftersom det utgör normen, som till exempel att man ska ta plats (Gemöze, 2014). Fältet som tjejerna ska in och ta plats på är inte enbart mansdominerat, utan i själva verket ett manligt kodat fält. Eller, uttryckt utifrån en feministisk teoretisk förståelse - ett patriarkalt fält. När tjejerna aktivt tar avstånd från det sociala fältet och uttrycker en vilja att få organisera sig på egen hand, blir det tydligt att den allmänna verksamheten och de blandade aktiviteterna egentligen inte är neutrala. Separatismen blir, i enlighet med Eduards mening, ett sätt att även peka ut män som grupp med specifika intressen (Eduards, 2002).

I intervjuerna framkommer det att den separatistiska gruppen har väckt reaktioner från flera olika håll. Bland annat har manliga deltagare uttryckt att det är orättvist att tjejerna särbehandlas. Samtidigt reagerar få eller inga killar på att många aktiviteter som sporttävlingar och liknande är för bara killar. Detta lyfter en diskussion om att outtalad separatism och binär könsuppdelning finns i hela

samhället. Att kvinnor utesluts från sammanhang uppmärksammas inte, utan det är först när män exkluderas som separatism väcker reaktioner. Detta är enligt Eduards för att män inte längre kan se sig själva som en neutral kategori bortkopplad från sitt kön (Eduards, 2002).

Bland orsakerna till varför tjejer inte deltar i föreningen framkommer det bland annat att det är för att verksamheten just är en mansdominerad plats där tjejerna är rädda att utsättas för patriarkalt förtryck. Många har varit utsatta tidigare, och patriarkalt förtryck har även förekommit i föreningen i form av sexualisering och ryktesspridning av tjejer som sedan fått bära skulden. Utifrån detta aktualiseras frågan om fokus ska ligga på vad tjejerna behöver göra för att få tillträde till fältet, eller om det i själva verket är det patriarkala fältets strukturer som ska dekonstrueras. Genom en fördjupad diskussion om separatismens syfte, som informant 4 för, väcks frågor om hur separatism egentligen används och bör användas. Det blir tydligt att separatism kan användas som ett medel för att kompensera för ojämlika maktförhållanden om inte separatismens idéer implementeras i hela verksamheten. Tidigare forskning visar att separatism i verksamheter som saknar en bredare analys av strukturer och maktförhållanden gällande kön och normer inte ger goda resultat. Detta eftersom föreningarnas icke-separatistiska verksamheter fortsätter att utgå från manliga normer, vilka fungerar exkluderande för kvinnor. Om en förändring av det sociala fältets "naturliga" tros- och värderingssystem inte sker kommer tjejer alltid behöva anpassa sig till den manliga normen, där det som förknippas med manlighet alltid värderas som bättre än det kvinnliga. Tjejernas förutsättningar för deltagande lär därmed inte förbättras märkbart förrän fältet dekonstrueras.

Samtliga informanter uttrycker att man måste arbeta med hela verksamheten för att det ska ske en förändring. De uppmärksammar att det inte bara handlar om att ta plats, utan också om att ge plats, och att killarna också har ett ansvar i att göra verksamheten till en tryggare plats för tjejerna att vara i. För att nå dit upplever de att de behöver prata mer om dessa frågor med hela gruppen, samt anordna utbildningar. Visionen för informanterna är att ha ett samhälle, och verksamhet, där kön inte spelar någon roll och där alla har samma förutsättningar till deltagande. Detta kan ses som ett uttryck för att vilja förändra fältets strukturer.

8.4 Det separatistiska rummet

Enligt informant 4 blir det separatistiska rummet en plats där tjejerna slipper förhålla sig till patriarkatet och istället kan syssla med det som de verkligen vill syssla med. Utifrån Fryes (1983) teorier om separatism är det avståndstagandet från patriarkala strukturer som gör att kvinnor kan återta kontrollen över sitt liv och bli ett handlande subjekt med egen beslutanderätt. En fråga som kan diskuteras utifrån detta är om kvinnligt habitus så lättvindigt kan sägas ha internaliserat underordning. Enligt feministisk teori genomsyrar patriarkatet alla delar av samhället och alla sociala sammanhang, varför kvinnor alltid kan antas ha sämre förutsättningar än män oavsett vilket socialt fält det rör sig om. Men frågan är om det separatistiska rummet kan bli en plats bortom patriarkatet, där kvinnligt habitus är ett annat. Enligt informanterna är det som händer i separatistiska rum att tjejerna *vågar vara sig själva*, kan tala fritt och ta plats. De personligheter som informanterna upplever vara tjejernas sanna jag beskrivs som frispråkiga och självsäkra. Det självförtroende som informanterna anser att tjejerna behöver bygga upp verkar i själva verket redan finnas där, vilket vittnar om att ett fält som skapas och definieras utifrån kvinnor även resulterar i skapande av andra

kvinnliga habitus. Underordningen skapas, per definition, i relation till det patriarkala fältet och manen. Behovet av separatistiska rum kommer därmed utifrån att den rådande maktordningen i samhället fungerar förtryckande mot kvinnor, snarare än att kvinnor av naturen är svagare och *behöver* vara skilda från män. Detta tas upp av informanterna, som menar att separatismen inte får befästa idéer om att kvinnor och män av naturen har olika behov. Informanternas tankesätt går i linje med feministisk teori som menar att kön (eller genus) är socialt konstruerat, och inte biologiskt betingat (Ritzer, 2014).

8.5 Jämlikt deltagande eller könsuppdelning

För tjejerna i föreningen kan separatismen ses både som ett självvalt aktivt avståndstagande från den blandade verksamheten, men också som något av en "nödlösning" för de tjejer som inte får vara med killar. En del av tjejerna uttrycker själva att de inte vill vara med i blandade aktiviteter, medan andra inte själva får välja. Att erbjuda separatistisk verksamhet för tjejer som inte får vara med i blandade grupper skulle kunna ses som en anpassning efter patriarkala strukturer som begränsar tjejerna. Att personalen i föreningen går med på regler om att kvinnor inte får delta på lika villkor som män. Men samtidigt kan separatismen också anses vara extra viktig för just de tjejer som annars inte får delta. Detta eftersom alternativet till att delta i separatistiska sammanhang blir att inte få delta alls. Separatismen används till stor del för att bryta isolering som många tjejer annars riskerar att hamna i. Informanterna beskriver att de saknar möjligheter att arbeta med deltagarnas regler hemifrån, men att vad de kan göra är att erbjuda tjejerna en möjlighet att delta utifrån sina förutsättningar. En fråga som väcks när informant 1 pratar om separatismens långsiktiga mål, är vad jämlikt deltagande egentligen innebär. Är jämlikt deltagande en verksamhet med jämn könsfördelning? Definieras jämlikt deltagande utifrån att kvinnliga deltagare ska ta plats på en mansdominerad plats och anpassa sig efter denna? Eller handlar jämlikt deltagande om att alla, oavsett kön, ska kunna få ut samma saker av att delta i föreningen - en meningsfull fritid, sammanhang och gemenskap, samt en trygg plats där man kan växa och få göra sin röst hörd.

Informanterna belyser att könsuppdelning och outtalad separatism finns i hela samhället. Det är nödvändigtvis inte uttalad kvinnoseparatism som bibehåller könsuppdelning, eftersom uppdelningen finns där ändå. Utifrån feministisk teori om separatism kan separatism ses som en aktiv handling för att förändra förtryckande system (Frye, 1983). Utifrån detta är separatismens syfte aldrig att bibehålla begränsande uppdelningar mellan kvinnor och män. Men för att separatismen ska vara en aktiv handling måste det finnas medvetna metoder och mål för att implementera de feministiska idéer som separatismen bygger på i hela verksamheten.

8.6 Binär könsuppdelning

I intervjuerna framkommer det att den separatistiska gruppen är till för alla som själva definierar sig som tjej. Detta öppnar upp för en syn på kön som sträcker sig bortom idéer om att kön är biologiskt styrt. Samtidigt upplever informant 4 inte att man lyckats nå ut till personer som är trans eller icke-binära. Samtliga informanter utgår genomgående från kategoriseringen killar och tjejer i intervjuerna, vilket är den ständiga uppdelningen som görs i verksamheten. Att definitionen tjejer även innefattar transpersoner verkar inte nå ut, och är därför något föreningen behöver arbeta mer med om man vill inkludera fler än bara cis-personer. Att ha indelningar som bara innefattar två kön kan bidra till exkludering av personer som inte

upplever sig passa in i någon av kategorierna. Det är möjligt att dekonstruering av fältet skulle kunna innebära att mindre fokus läggs på könsroller och hur kön förväntas agera, och därmed skapar ett mer inkluderande klimat även för personer som är trans eller icke-binära. Ett mål som föreningen skulle kunna ha är att fokusera på att personer ska få vara individer, snarare än sina kön.

9. METODDISKUSSION

Metoden som använts för att få fram det empiriska materialet är som ovan nämnt semistrukturerade intervjuer. Denna metod upplevs som fördelaktig då det varit möjligt att frångå intervjuguiden och följa upp intressanta spår som informanterna själva kommit in på, och som inte kunnats förutses. En faktor som kan ha påverkat resultatet är att utformningen av frågorna byggde på en viss förståelse för hur föreningen fungerar och vilka problem som finns. Jag som författarde har sedan tidigare en relation till föreningen, vilket kan ha påverkat neutraliteten i tolkningen av det empiriska materialet. Detta beaktades i utformningen av intervjuguiden, då inledande frågor om verksamheten och deltagarna inkluderades trots att jag redan hade viss kunskap om situationen. Detta för att låta informanternas svar ligga till grund för empirin och inte styras av min egna förståelse. Förståelsen för föreningens arbete kan anses utgöra en viss svaghet i fördjupningsarbetet. Bryman (2008) menar att det är viktigt att förhålla sig neutral inom forskning för att kunna återge en så trovärdig bild som möjligt av den verkligheten som undersöks. I detta avseende anses även valet av semistrukturerade intervjuer ha varit en styrka då informanterna kunnat styra vilka ämnen de anser viktiga att lyfta, snarare än att jag som forskare redan innan bestämt exakt vad som ska undersökas och fokuseras på.

För att tematisera och koda materialet har utgångspunkten varit en abduktiv ansats, vilket innebär att det empiriska materialet har avlästs och tolkats växelvis utifrån både fakta och teori. Denna ansats valdes eftersom både en deduktiv och induktiv metod ansågs vara begränsande i förhållande till att avläsa empirin. Vid presentationen av resultatet gjordes dock ett val att skilja resultatet från analysen, för att först skapa en överblick över situationen som helhet, innan teorierna och analysen applicerades.

Vid valet av tidigare forskning var det huvudsakliga målet att finna forskning som anses relevant för det valda ämnet. Som nämnt i avsnittet om tidigare forskning upplevdes svårigheter att hitta forskning gällande unga ensamkommande och nyanlända tjejers deltagande i föreningsliv, samt forskning om konsekvenser av att arbeta separatistiskt. Detta bidrog till att en stor del av den tidigare forskningen bygger på rapporter som ej är vetenskapligt granskade, vilka kan anses vara av låg vetenskaplig kvalitet och därmed utgöra en svaghet i fördjupningsarbetets tidigare forskningsunderlag. Rapporterna valdes eftersom de anses vara av relevans och av adekvat kvalitet för fördjupningsarbetets valda ämne.

10. SLUTSATS

Resultatet från intervjuerna visar att det finns många och komplexa orsaker till varför ensamkommande och nyanländ tjejer inte deltar i föreningsliv. Dessa orsaker går att koppla dels till vilka förutsättningar ensamkommande och

nyanlända generellt har för att kunna ta del av föreningslivet, men också till särskilda aspekter gällande kön. Det framkommer också av informanterna att det finns skillnader mellan vilka förutsättningar ensamkommande har, jämfört med personer som kommit till Sverige med familj. Ensamkommande och nyanlända tjejer bör alltså inte klumpas ihop som en homogen grupp.

Den tidigare forskningen pekar på att det generellt finns svårigheter för personer som är nyanlända i Sverige att inkluderas i föreningsliv. Till exempel rör det sig om brist på nätverk eller kunskap om hur föreningsliv fungerar. För ensamkommande och nyanlända tjejer adderas dessutom en dimension av kön och att inneha en underordnad position i ett patriarkalt samhälle. De erfarenheter och strukturella förhållningssätt som tjejerna bär på påverkar dem i fråga om att kunna och våga ta plats i föreningens öppna verksamhet och blandade aktiviteter. Men verksamheten har även haft mekanismer som fungerar exkluderande för tjejer, till exempel stadgarna. Att verksamheten redan från början utgått från en manlig norm gör att föreningen har svårt att locka med sig kvinnliga deltagare. Så länge verksamheten styrs av manliga normer kommer tjejerna alltid behöva anpassa sig efter ett manligt ideal, vilket kan göra att tjejer hellre föredrar separatistiska sammanhang. Frågan som föreningen behöver ställa är kanske inte vad tjejerna behöver göra eller ändra på för att kunna delta, utan hur den allmänna verksamheten och deltagarna där behöver ändras för att tjejer ska vilja vara med? För att skapa ett mer inkluderande klimat för tjejer behöver föreningen ha konkreta metoder och mål som tar dem dit. Vidare kan föreningen även arbeta med att inkludera transpersoner och icke-binära, som föreningen i nuläget också har svårt att nå.

Resultatet visar att den separatistiska verksamheten i föreningen har bidragit till ökat deltagande för tjejer, både i den separatistiska gruppen men i de blandade aktiviteterna. Separatismen blir för många tjejer en väg in i den blandade verksamheten genom att den separatistiska gruppen fungerar stärkande och stöttande för tjejerna, samt att tjejerna där kan bygga vänskaper och nätverk. Men för de tjejer som inte får delta i blandade aktiviteter fungerar inte separatismen som en väg in till den öppna verksamheten. Då föreningen saknar möjligheter att förändra den situationen för tjejerna blir målet istället att dessa tjejer i den separatistiska gruppen ska kunna få ut samma saker av föreningen som de manliga deltagarna - en meningsfull fritid, sammanhang och gemenskap, samt en trygg plats där man kan växa och få göra sin röst hörd.

Det långsiktiga målet med att arbeta separatistiskt är för föreningen inte att behålla uppdelning av kön. Visionen är att verksamheten ska kunna vara till för alla, oavsett kön, ursprung eller liknande. Detta ligger dock långt bort från hur den nuvarande situationen ser ut, varför behovet av att arbeta separatistiskt fortfarande uppfattas som stort. För att separatismen ska ge positiva resultat på lång sikt krävs det att de idéer som separatismen bygger på, om feminism och jämställdhet, implementeras i hela föreningen.

10. AVSLUTANDE REFLEKTION

De slutsatser som kan dras från detta fördjupningsarbets resultat och analys är specifikt utifrån föreningens verksamhet, och kan inte antas vara representativa för arbetets hela population. Utgångspunkten för arbetet har varit att fördjupa

kunskap om ensamkommande och nyanlända tjejers väg in i föreningsliv genom separatism utifrån föreningens arbete, snarare än att finna generaliserbara resultat. Slutsatserna kan dock ha relevanta poänger även för andra föreningar som bedriver socialt arbete för ensamkommande och nyanlända tjejer, eller föreningar som bedriver separatistiskt arbete.

En begränsning i arbetet var att utförligt kunna utreda alla de bakomliggande orsaker som upptäcktes i intervjuerna till varför ensamkommande och nyanlända tjejer inte deltar. En mer utförlig undersökning och fördjupning i dessa hade kunnat innebära mer förståelse för tjejernas situation och hur föreningar kan påverka. Till exempel kan orsaker till varför vissa tjejer inte *får* delta vara en grund till vidare forskning i fråga om unga nyanlända och ensamkommande tjejers möjligheter till deltagande i föreningsliv. I intervjuerna kommer det fram att många deltagare har med sig sedan tidigare att killar och tjejer ska vara uppdelade, vilket påverkar dem i verksamheten. Att fördjupa sig i vilka förhållanden och kontext ungdomarna kommer ifrån kan utredas vidare i framtiden. På grund av arbetets omfattning och tidsram var en sådan specifik fördjupning ej möjlig. Snarare än att utreda vilka förhållanden ensamkommande och nyanlända tjejer kommer ifrån, vilket i sig inte heller är lätt att generalisera, fick diskussionen fokusera på en utgångspunkt i feministisk teori och mer generella idéer om hur patriarkatet påverkar män och kvinnors möjligheter till deltagande i sociala rum. Detta eftersom tidigare forskning, samt feministisk teori, visat på att könsuppdelning och ojämlika förhållanden mellan könen inte bara är ett problem bland ensamkommande och nyanlända i Sverige, utan i hela samhället.

11. REFERENSER

- Alvesson M, Sköldberg K, (2017). *Tolkning och reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund, Studentlitteratur AB
- Asper P, (2011) *Etnografiska metoder*. Malmö, Liber
- Bourdieu P, (1999) *Den manliga dominansen*. Göteborg, Daidalos
- Bryman A, (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö, Liber
- Eduards M, (2002). *Förbjuden handling: om kvinnors organisering och feministisk teori*. Liber Ekonomi: Malmö
- Frye M, (1983) *The politics of reality: essays in feminist theory*. Trumansburg NY: Crossing Press
- Gemöze L, (2014) *Feminism*. Stockholm, Bilda förlag & idé
- Hopkins p, & Hill M (2010) *The needs and strengths of unaccompanied asylum-seeking children and young people in Scotland*. Child and Family Social Work 15:399-408.
- Kvinna till Kvinna (2017) *Projekt systemskap lyfter fram nyanlända tjejer*. >www.kvinnatillkvinna.se< HTML. (Hämtad: 2018-06-16)
- Llinason, M Cuesta, M (2016). *Hoppets politik: Feministisk aktivism idag*. Halmstad, Bulls Graphics
- Migrationsverket (2018a) *Statistik*. >www.migrationsverket.se< HTML. (Hämtad: 2018-06-16)
- Migrationsverket (2018b) *Om ensamkommande barn och ungdomar*. >www.migrationsverket.se< HTML. (Hämtad: 2018-06-20)
- MUCF, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällefrågor (2014) *Fokus 14 – om ungas fritid och organisering*. Taberg Media Group AB
- RFSL (2015) *Begreppsordlista*. >www.rfsl.se<HTML (Hämtad: 2018-06-20)
- Ritzer G, (2014). *Sociologisk teori*. Malmö, Liber AB
- Rutledge M D, (2007) *Separatism*. I: Ritzer G (Red.) *Blackwell Encyclopedia Of Sociology*. [Electronic Resource], np.: Malden, MA: Blackwell pub., c2007., Malmö University Library Catalogue
- Röda Korset (2016) *Axxess-metoden – Ett sätt att inkludera nyanlända tjejer i fritidsaktiviteter*. Tryckeri City
- Stretmo L, Melander, C, 2013. *Får jag vara med? Erfarenheter från ensamkommande barn och ungdomar i Göteborgsregionen och arbetet med denna grupp*. Göteborg, Sandstens

Svensson T, (2017) "*Samhället har glömt bort de ensamkommande tjejerna*". >www.goteborgsposten.se< HTML. (Hämtad: 2018-05-01)
Ungdomsstyrelsen (2013) *Ung idag 2013 – kultur och fritid*. Stockholm, Ungdomsstyrelsen

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm, Vetenskapsrådet

12. BILAGA 1: INTERVJUGUIDE

Verksamheten och deltagare

Vilka deltar i er verksamhet?

Vilka aktiviteter har ni som alla får delta i?

Vilka aktiviteter brukar tjejer delta i?

Vilka aktiviteter deltar tjejer inte i?

Bakomliggande orsaker

Vad tror du det beror på?

Vill ni få med mer tjejer?

Är det viktigt att tjejer deltar i er organisation?

Finns det något problem med att tjejer inte deltar?

Vilka möjligheter/begränsningar tror du att det finns för tjejer att delta i EF:s aktiviteter?

Hur kan man göra det möjligt för fler tjejer att delta?

Vad gör organisationen för att nå ut till och få med sig tjejer?

Den separatistiska gruppen

Kan du berätta lite om hur den separatistiska gruppen fungerar?

Hur länge har ni haft en separatistisk tjejgrupp?

Hur många är med?

Vilka får vara med?

Vad brukar ni göra?

Skiljer sig de separatistiska aktiviteterna från de blandade aktiviteterna?

Separatismens syfte och mål

Varför har ni valt att arbeta separatistiskt?

Vad händer när det bara är tjejer?

Skapar separatism möjligheter för tjejer att delta?

Kan separatism skapa möjligheter för tjejer att delta även i de blandade aktiviteterna?

Finns det fördelar med att arbeta separatistiskt? Vilka?

Finns det nackdelar med att arbeta separatistiskt? Vilka?

Finns det något långsiktigt mål med att arbeta separatistiskt?

Om ja, vad? Hur ska ni nå det målet?

Vill ni fortsätta arbeta separatistiskt?

Har ni fått några reaktioner på att det finns en separatistisk grupp?

Om ja, vad för reaktioner?